СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 66. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 21. марта, 1928. VOL. XXXVI. No. 66. Jersey City, N. J., Wednesday, March 21, 1928. THREE CENTS.

ВТЯГАЮТЬ ІМЯ ГАРДИНГА В НАФТОВИЙ СКАНДАЛ

СЕНАТ ЗАРЯДИТЬ СЛІДСТВО НАД СПАДКОМ ПОКІЙНОГО ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНГТОН, 19. марта. — Сенатор Най, президент сенатового комітету, що розсліджує нафтовий скандал, заявив нині, що комітет постановив розслідити питання, чи в спадку по президенті Гардингу є які вартісні папери з рук нафтових спекулянтів, які платили хабарі Фолови.

Сенатовий комітет вишле в сій цїли спеціяльних слідчих до міста Маріона, в стейті Огайо, де Гардинг видавав до заняття становища президента газету. Комітет припускає, що між дорогими паперами, якими заплачено за газету незвичайно високу ціну, бо аж 213,000 долярів, є теж бонди свободи з нафтових трансакцій Синклера.

РОЗШИРЯЮТЬ СЛІДСТВО НАД УГЛЕВИМ ПРОМИСЛОМ.

БУДУТЬ КЛИКАТИ НА СЛІДСТВО РОКЕФЕЛЕРА И ШВОБА.

ВАШИНГТОН, 19. марта. — Сенатовий комітет для міжстейтової торговлї, котрий веде слідство над углевим промислом, подав до відома, що він не перериває свого слідства, але противно, його ще більше розширяє. Сими днями комітет задумує переслухати американських мілїонерів Рокефелера й Шваба щодо закидів, які їм робили представники робітничих юнїй.

Перед комітетом ставав нині на переслухання Ловел Лимпос, репортер одної нюйорської газети. Він описував обставини в угольним промислі, які він пізнав, збираючи дані для своєї газети. Він говорив, що в деяких місцевостях люди наслідком страйку живуть просто як кріпаки. Він описував ріжні брутальні акти поліції й сторожів копалень проти майнерів.

Представник підприємства Райл енд Ривер Ковл Ко. говорив, що вугольний промисел находиться в стані анархії тому, бо промисел добуває за богато вугля.

ОТВИРАЮТЬ НУТРО ЗАТОПЛЕНОЇ СУБМАРИНИ.

РОЗСЛІДНИКИ ПРО СМЕРТЬ ЖЕРТВ КАТАСТРОФИ.

БОСТОН, Месечузетс, 19. марта. — В доках воєнної фльоти розкрито нині нутро субмарини „Ес-Фор", котра потонула була три місяці тому підчас зударення з кораблем Полдинґом недалеко від міста Провінставну. Нутро розкрито в сей спосіб, що отворено бік субмарини.

Зі середини добуто 8 останних тіл моряків, що згинули наслідком сеї катастрофи. Ті, що ввійшли перші до субмарини, кажуть, що з положення тіл можна було вносити, що моряки згинули спокійно. Пять моряків жило три дні, другі згинули в дуже короткім часі після катастрофи з вичерпання воздуха.

ІНТЕРВЕНЦІЯ В НІКАРАГВІ.

МАРИНАРІ НАПАДАЮТЬ НА БІЛЬШИЙ ВІДДІЛ САНДІНА.

МАНАГВА, 19. марта. — Американські маринарі доконали нині нападу на більший відділ нікарагванських лібералів з табору Сандіна. Нападу доконано при помочи бомбових літаків, які кидали бомби на одну з твердинь Сандіна.

Підчас свого нападу Сандінці стріляли до літаків та поцілили одного американського офіцера. Пільот забрав раненого назад до табору, а відтак вернувся до бою.

ВЕЛИЧЕЗНІ ЗИСКИ СТАЛЕВОГО ПІДПРИЄМСТВА.

МАЛО ЗАРОБИТИ НА ПРОДАЖІ СВОЇХ ШЕРІВ ПІВТРЕТЯ МІЛЬОНА ДОЛЯРІВ.

ВИЛМИНГТОН, Делавер, 19. марта. — Підприємство Дюпонта мало купити недавно 114,000 шерів підприємства Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен та продати їх опісля з великим зиском. Купити їх мали за 14 мілїонів долярів, а заробити мали при продажі 2 мілїони 600,000 долярів.

Конгрес звернув увагу на сю трансакцію; деякі конгресмени вже хочуть зробити слідство над сею торговлею шерами.

ВБИЙСТВО ВЧИТЕЛЬКИ.

МУРИН ЗАПІДОЗРЕНИЙ.

НЮ ЙОРК, 19. марта. — Хтось убив вистрілом з револьвера панну Гелен Кимбел, учительку одної публичної школи у дільниці Бруклині. Вбито її десь у час, як вона вибиралася до школи.

Хтось бачив, як з дому в той час втікав Мурин Мартин Милер, що колись був дженітором у тому самому домі. В домі найдено теж його рукавицю.

Арештований Мурин мав признатися на поліції до вбийства. Поліція найшла його в одному „пулрумі" у Патерсоні, в стейті Ню Джерзі. Заким поліція могла його арештувати, мусіла звести з ним завзяту боротьбу.

На зізнаннях мав він говорити, що хотів її обрабувати, а коли вона не захотіла видати гроша, він її застрілив.

ВЕЛИКИЙ КНЯЗЬ ПРОПУТАВ ВСЕ МАЙНО.

КАП ДЕЙЛ, Французька Рівєра, 18 марта. — З 90 слуг великого князя Андрія остало вже при нім тільки сімох, хоч і ті не одержують плати, бо нема з чого платити. З 16 мілїонів франків, що їх одержав великий князь від рідні перед трома роками, не осталo вже ні цента. Все те програла його жіночка, княжна Крассінская в Монте Карльо в грі в рулету. Крассінская це бувша танцюристка, котра мала в Петербурзі палату вартости 18,000,000 рублів. Могла собі на це позволити, бо за один танець в царській опері заплачено їй 80,000 рублів, а вдвоє стільки дістала того вечера в дарунку від великих князів і царя. Такі суми вона заробляла за добрих царських часів. За великого князя вийшла замiж вже по російській революції.

ВІЙНА ПРОТИ БІБЛІЇ.

В Америці істнує „Протибіблїйне Товариство", яке призначило цього року 100.000 дол. на боротьбу з лектурою біблїї і проти Т-ва, яке поширює її, „Біблїйного Т-ва". Це боротьба при помочи книжок, брошур і летючок, які доказують, що Свята Книга, головно „Старий Завіт" дозволяє та похвалює ріжні злочини, напр. убийство, побивання камінями, знущання над невинними, жертви з людей на жертвенниках, то що. „Біблїйне Т-во" відповідає на це, що така пропаганда тільки причиняється до лектури біблїї, яка досі перекладена на 165 мов і видається вічно новими мовами та в нових редакціях.

ТРАГІЧНА ПОДОРОЖ ДОВКОЛА-СВІТА.

До Праги приїхала американська студентка Каролина Говіюс, що терпить на невиліччиму недугу очей, в наслідок якої до року жде її цілковита сліпота. Нещасна студентка перейшла недавно тиф, якого наслідки кинулися на її очі. До року вона неминуче осліпне, але перед тим рішила вона бглянути світ, щоби хоч могла жити соняшними споминами.

АРЕШТОВАННЯ КСЬОНДЗА ОКОНЯ.

Бувшого посла до сойму, польського ксьондза Оконя, який належить до „Stronnictwa Chłopskiego", арештовано і посаджено в тюрму. Поліція подає отсі причини арештовання: Кс. Окон їздив по передвиборчих вічах і виголошував кандидатські промови. Щоби додати собі блеску, він перебирав чотирох своїх агітаторів за поліціянтів, котрі, по промові ксьондза Оконя вдавали, що його арештують. Тоді ксьондз Окон виголошував до перебраних поліціянтів палку промову ніби в обороні селян — поліціянти клякали перед кс. Оконем і кидали зброю, а темні селяне на руках носили свого „оборонця". Але довідалися про це правдиві поліціянти і замкнули кс. Оконя разом з його поліціянтами.

В ПОРТКАХ ЧИ БЕЗ ПОРТОК.

В Москві оповідають таку історійку. Большевицький міністер Калінін є сином московського селянина. От і до него прийшло двох господарів з його села. Один з них говорив, а другий мовчав, — ані слова не вимовив. Калінін запитав: Як вам поводиться на селі? — Зле, Михайле Івановичу. — Що, може неврожай? — Богу, дякувати, на врожай нема що нарікати. — Може податки великі? — Великі, бо великі, але до того можна привикнути. — Може поліція вам докучає? — Ні, з поліцією завжди однаково, як давніще, так і тепер; дати поліціянтови фляшку горівки, то договоришся з ним як з рідним братом. — Ну, то чогож нарікаєте, що вам зле поводиться? — Не маємо, Михайле Івановичу порток; як жінка іде на ріку одні портки випрати, то треба дома сидіти, як пес на ланцюху, бо нема других порток, щоби вбратися. — Калінін задумався, а по хвилі сказав: Е, не маєте що нарікати, бо є краї, де мужики не мають і одної пари порток і ходять голі. — Господоньку, а деж то таке є? — От наприклад в південній Америці. — Мужик, який дотепер мовчав, почухався в чуприну і сказав: То там хіба большевики є вже з 30 літ.

МІЖ ВЕЛИКИМИ ПАНАМИ БУВАЮТЬ ЗЛОДІЇ.

Американський амбасадор в Празі уладив баль, на який запросив около 100 осіб, міністрів, дипльоматів і аристократів. В часі балю зауважила одна жінка, що її дуже богатий діядем зник. Цей діядем складається з 5 рядів діяментів. Хто доконав крадїжи годі знати.

ГЕРОЙСЬКА МАТІР.

В селі Бугая коло Пйотркова стався такий випадок: Дві донечки господаря Папірника, 6-літна і 8-літна, побігли з дітьми сусіда на лід саджавки, щоби совгатись. Але в одним місци була прорубана полонка в леді і обі дівчинки попадали в полонку і пірнули під ледом. Діти наробили крику і надбігла матір дівчаток та кинулась до води на ратунок своїх дітей. Але геройську матір вхопив корч в ногу і вона мало що також не втопилась. Люди виратували її, а опісля витягнено також вже неживі дівчата.

СТАТИСТИКА САМОГУБСТВ.

В Варшаві оголошено на днях статистику самогубств у Варшаві за 1927 рік. Загальне число самогубних зусиль виносить 1611, з чого 706 припадає на мужчин, 801 на особи поннизче літ 16. Смертю закінчилося 283. Найбільше популярною серед самогубств була отруя, яку стверджено в 1211 випадках. В порівнанні з роками 1925 і 1926, число самогубств росте. Найбільша скількість самогубств припадає на місяці травень, червень і липень.

ГОРИЛЬ ЯК ЖЕНИХ І БАТЬКО РОДИНИ.

Англійський дослідник Африки др. Шарп описує звичаї маал-горилів, яким він приглядався в Камеруні. Головним завданнем горила-самця є найти собі товаришку життя, до чого приходить нераз по тяжких і кровавих боях. Коли родина горилів мандрує лісами, то рідко коли ночує на одним і тім самім місці. Кождий член родини приготовляє собі що дня власне леговище. Маали мають такі звичаї, як люди. Кожда з них хоче як найвигіднійше спати і приготовляється до сну вже як смеркається. Задля сього батько родини виломлює деревця і прикриває їх листем і на них кладеться, а решта маалячої родини розкладається на розгалужених конарах дерева. Вони не сплять ніколи занадто високо, так щоби батько зглядно муж міг цілу свою родину бачити зі свого леговища. Мандрівник описує далі, що коли він сам потрібував ледви 5 хвиль часу, щоби приладити собі леговище, то горилль зужив на се 20 хвиль і правдоподібно спав вигіднійше ніж учений. Лише самиці люблять із молодими спати все на тім самім місці. До неволі призвичаюються лише молоді маали. В Камеруні нема небезпечнїйшого звіра ніж горилль. Із львом або слонем досвідчений стрілець дасть собі раду, а з горилем тяжка справа. Розлючений горилль хапає чоловіка і розшарпує на кусні. Бенгальський тигр у порівнанню з горилем є ласкавим котом.

КРИВАВІ ВЕСІЛЛЯ.

В селі Москалях коло Ніска в домі господаря Скрипки відбулось весілля, на яке прийшли також парубки з сусідних сіл. В часі забави парубок Домбек ножем так зранив парубка Сапуляка, що той згинув. — В селі Поремба під Заверцем відбувалось весілля в господаря Були. Між підпитими гістьми прийшло до сварки, а опісля до бійки, в якій Петро Рох і Віктор Гандрих убили Болеслава Рубіна на смерть, а також тяжко поранили Станислава Франка. Убийників арештовано. — В Липю коло Калїша на весіллю у заможного господаря настала суперечка між парубками Іваном Тихом а Людвиком Ямущаком. Ямущак пхнув ножем Тихого і він згинув в тій хвили. Злочинця арештовано.

СЕЛО ПІДЕ З ТОРБАМИ.

Краківська газета „Хлоп Польскі" доносить, що передніком цього року буде дуже тяжкий. Селяни є здані на ласку жидівських лихварів, які обіцюють давати селянам збіже на хліб і на засів, але по жнивах мають віддати три кірці за кождий корець. Ця газета пише, що як далі селяни будуть на передніку брати збіже в лихварів на таких умовах, то незадовго село піде з торбами. Вже тепер полови на хлопських ґрунтів є в жидівських кишенї.

ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКІ ПЕРЕГОВОРИ РОЗБИЛИСЯ

ПОЛЬЩА ХОЧЕ ДАЛІ ТИСНУТИ НІМЦІВ, НЕ ДОЗВОЛЯЮЧИ ЇМ НАБУВАТИ ЗЕМЛЮ АБО ЗАЙМАТИСЯ ТОРГОВЛЕЮ.

БЕРЛІН, 19. марта. Польсько-німецькі торговельні переговори, які тягнуться вже від року і добре далися в знаки Польщі, розбилися знова. Німеччина домагалася від Польщі, щоби вона перестала переслідувати Німців в тих теріторіях, що передше належали до Німеччини, а які по війні прилучено до Польщі. Ходить тут головно о Познаньщину та Горішний Шлезк. Польща не дозволяє Німцям на тих землях мати землю чи брати її в пахт, або займатися торговлею. Німці повинні продати землю, коли її мають, Полякам, а самі іміґрувати до Німеччини. Тисячі Німців видалено в той спосіб з Польщі, що й було причиною попереднього зірвання польсько-німецьких зносин. Спроби відновлення тих зносин, як бачимо, не довели тепер до нічого. Польща не хоче арезигнувати зі свого звичаю угнетати другі народи, що мали те нещастє опинитися під Польщею.

СОВІТИ АПЕЛЮЮТЬ ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

ХОЧУТЬ СПІЛЬНО ПРАЦЮВАТИ НАД ЦІЛКОВИТИМ РОЗБРОЄННЕМ. КРИТИКУЮТЬ ЛІГУ.

ЖЕНЕВА, 19. марта. — На засіданню підготовчої комісії для розоружения прийшов до слова совітський делегат Літвінов та звернувся прямо на адресу Злучених Держав з пропозицією, щоби вони поперли акцію совітів за цілковитим розоруженням, бо премієр і секретар стейту Келлог хоче того самого.

На засіданню був і американський представник амбасадор Гібсон, але в неофіціяльним характері. Він сидів непорушний як деревляний індіянин і видно було, що совітська пропозиція не дуже була йому до смаку.

Літвінов стояв далі при совітським давнім плянї розоруження, після якого цілковите розоруження мало би наступити вже за чотири роки. Все оружіє і весь воєнний матеріял мали би бути знищені на протязі того часу. Літвінов твердив, що це одинока дорога до розвязки цеї справи. Інакше будуть радити і кінця не буде тим нарадам. Бо досі нема ніякого позитивного результату, а Рада Ліги відбула вже 38 сесій над тою справою, 14 комісій радило над нею, відбувши 120 засідань та повзявши 111 резолюцій. Совіти не думають далі продовжати подібну роботу. Тому запропонували, щоби наради розоружної конференції відбулися в скорому часі, але не в осідку Ліги Націй а в іншій місцевости, де був би інший дух. Запропоновано на такі наради остров Прінкіпо, що віддалений 10 миль від Константинополя.

ЕСПАНІЯ РІВНОЖ ПРОТИ АМЕРИКАНСЬКИХ ФІЛЬМІВ.

ЧУЖІ ФІЛЬМИ ДЕНЕРВУЮТЬ ЕСПАНЦІВ І ПСУЮТЬ ЇХ ХАРАКТЕР.

МАДРИД, 19. марта. — Еспанія йде слідом за Францією і розпочинає добре зорганізовану кампанію проти чужинних фільмів. Під тими „чужинецькими" треба розуміти американські фільми, бо 75% виставлюваних в Еспанії фільмів походять зі Злучених Держав. Преса атакує чужинецькі фільми по тій причині, що вони деморалізують спокійний і зрівноважений та скромний еспанський нарід. Образи, які продукують в Голивуд і які представляють американське життя з їх вибаганками, люксусом, розбитим родинним життям та з розводами, денервують зрівноважених Еспанців. По тій причині буде встановлена в Еспанії на чужинецькі фільми спеціяльна цензура, а разом з тим будуть пороблені заходи, щоби піднести еспанську фільмову продукцію.

НІМЕЧЧИНА В КОНФЛИКТІ З СОВІТАМИ.

ГОТОВО ПРИЙТИ ДО ЦІЛКОВИТОГО ЗІРВАННЯ ЗНОСИН.

БЕРЛІН, 19. марта. — Німеччина попала з совітами в конфлікт і то з вини совітів. Бо совітська влада приарештувала німецьких механіків в донецьким басейні під закидом шпіонажі і держить їх досі в арешті. Арештуючи, совіти не поступили як слід, бо не повідомили про це німецького посла в Москві, що вони були обовязані зробити. Совіти повинні були дозволити німецькому конзулеви на відвідини арештованих та були зобовязані подати причини арешту німецькому урядови до відома, бо тут ходить о німецьких горожан. Того всего совіти не зробили. До того Німцям вже надоїли совітські інтриги, яких вони допускаються серед робітничих організацій в самій Німеччині. Все те може довести до цілковитої прірви між совітами а Німеччиною.

РУМУНСЬКІ СЕЛЯНЕ ПОКИДАЮТЬ ПАРЛЯМЕНТ.

БУКАРЕШТ, 19. марта. — М. Маню, провідник селянської партії, що засідає в теперішнім кабінеті Братіяну, дістав дозвіл скликати селянський зїзд в Букарешті, щоби порозумітися зі своєю партією в справі зовнішної політики в Румунії. Ходило тут о напрямі в справі непорозуміння з Угорщиною.

На зїзд приїхало 60.000 селян, які домагалися резиґнації Братіяну і розписання нових виборів. Коли регенційна рада на це не згодилася, зїзд ухвалив, що всі посли селянської партії мають опустити парлямент.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

SUBSCRIPTION RATES		ПЕРЕДПЛАТА	
Three cents a copy		Одного числа три центи	
Per year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates		В Джерзи Сити і Загряницю	
Per year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи" 498 Montgomery. Тел. У Н Союза 1838 Montgomery
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НАСЕЛЕННЯ АМЕРИКИ

Бюро Переписи (Сензос Бюро) у Вашингтоні подає до публичного відома повчаючі дані про зріст населення в Злучених Державах.

Бюро подає наперед своє обчислення, скільки людий буде в половині 1928. року. На його думку, буде в Злучених Державах 120 міліонів душ. Се значить, від послідної переписи, яка відбулася дня 1. січня 1920. року, населення зросте о 14 міліонів 300 тисяч душ.

Бюро каже, що се буде найбільший зріст, який добачено в Америці. Та се не таке важне, як важне те, звідки береться зріст.

„Давнійше, як відомо, велика частина надвишки йшла з іміграції. До війни зі сього жерела приходило до Америки коло 650,000 річно. За послідних пять літ іміграція обнижилася пересічно на 385,000 річно, а за послідні три роки на 260,000. За найблизших кілька літ іміграція певно не піднесеться, а може навіть ще далі обнизиться, як не замкнуть іміграцію з Мексику.

Се звязане з важним аргументом американських уроженців. Вони все говорили, що іміграція забиває природний зріст населення Америки. Мовляв, Американці не плодяться, бо вони бояться пускати свої діти в конкуренцію з некультурними пришельцями зпоза океану. Мовляв, колиб замкнути іміграцію, то тоді родовиті Американці сталиби розмножуватися краще, а се причинилосяби до перетворення Американців в одну цілу масу.

Щож показує перепись? Іміграцію задержано, але населення зростає далі. Здавалосяби, що аргументи про потребу закриття іміграції для расової чистоти стійні. Але тут показується зараз, що приріст населення виходить у рахунку не від зросту уроджень, але від зменчення числа смертий. Значить, замкнення іміграції не викликало серед родовитих Американців бажання мати більше дітий. Противно, тенденція до зменчення числа дітий в родині не тільки не задержується, але й ще зростає. Зате зростає дбання за людське здоровля, захорону старости, продовження віку людини.

Так воно є в усіх культурних краях світа, так воно є й у Злучених Державах. Люди бачуть, що богато економічнійше й для родини, і для народа, щоби мати менче дітий і менче смертий. Слідно сю тенденцію не тільки серед Американців, але й серед імігрантів.

СУЧАСНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА

В X-й книжці журналу „Красная Новь", що видається в Москві, вміщено опис українського села. Наше село в очах кореспондентки В. Іліної представляється соломяним раєм. „Соломяний рай" — це назва цього опису. Іліній випадково повелося приїхати з Москви до нас на Херсонщину, де вона пробула в одному селі ціле літо в гостях у тамошнього селянина.

Перше, що впало кореспондентці в очі, це була краса українського села, заможність селян та їх патріярхальність. Та поруч з тим відкриває вона й инші сторони села, які вже меньше поетичні. Настає в селі ніч. Година ще не пізня, — нема девяти (це літом). Але темно і сліпо дивляться хати на вулицю ворожими, щільно забитими вікнами. Трівожно перевертається господиня з одного боку на другий на підстеленому на підлозі кожусі, час до часу наслухує господар коло дверей, чи не вигнав хто з двора кабана, чи добре приперті двері. На селі наче вимерло. Всі двори на замку. Величезні іклисті пси стережуть їх від перехожих та проїзжих. Жадна тінь не прошмигне вздовж заллятих місячним сяйвом улиць. Ні гулянок, ні співу дівочого, ні шепоту закоханих. Ночі повні страху перед зависниками та лиходіями, перед „злиднями", паліями. Пожежі тут, річ звичайна. Паліїв знають усі: і сусіди і той, що від них постраждав. Але доносити на них міліції не зважаться:

„Він зараз убє, як довідається".

Поза тим життя селян йде як і до революції своїм порядком, нормуючись тими звичаями та побутом, що усталені ще з незапамятних часів. Наприклад, ось вам весілля на селі: „За день до вінчання печуть коровай, приїздить до молодої молодий з боярами, а дівчата росплітають косу молодої. Все в усвяченому віками порядку під співи та музики. Так само й танцюють як і перше, переважно польку на два та гопака". Але помітно поступає модернізація. „Два босоногих финтика в „галіфе", — робітники з сусідної цукроварні, — спробували, одначе, танцювати щось схоже на „ту-степс". Рухи їх босих ніг та стану, який затягнутий у „френч" зеленого кольору, відріжнялись надзвичайною докладністю, шепіт дівчат супроводив їх дивовижний танець. Та ледви вони скінчили, — знову переможно запанував любимець усіх — гопак".

На другий день відбувалося вінчання; по старому — з півчими, засвіченими люстрами, свічками, перстенями. Лише церковна служба була українською мовою замісць колишньої славянської. По вінчанню покрили молоду бабською хусткою (наклали очіпок) і поїзд молодих поїхав до молодого хати. Ще й другого дня справляли весілля в хаті молодого".

Далі описує Іліна „Проводи". Поминати небіжчиків на кладовища ходять переважно старі та близькі кревні померших. Решта справляє дома, а при цьому багато пють та їдять. „Гості вже зійшлися і посідали за стіл. Почесний гість на покутю, під образами. Поруч з ним инші — свати, кревні, знайомі — всі з своїми жінками та дітьми. На столі, засланому вишитим по краях обрусом (скатертю) — два величезні бохони білого хліба, гора деревляних ложок для борщу, кілька пляшок цукрової, настояної самогонки та глибока миска квасної капусти.

„Дай, Боже!"

„Господар наливає повну, зеленого шкла, шклянку, дивиться крізь його на світло і вклонившися присутнім, випиває до дна. Наливає знову і передає слідуючому по порядку сусідові, який так само поволі повторює ту саму процедуру і передає шклянку далі. Мужчини пють спокійно, покрякуючи, обтирають вуса рукою. Жінки соромливо, ніби не хотячи, та малими кокетливими ковтками. За квасною капустою йде свиняча печеня, потім борщ. За борщем слідує локшина з молоком, голубці з квасної капусти, начинені гречаною кашою, періжки з печінкою, лампушки з повиламии, вишневий кісіль, взвар. Все це щедро поливається горілкою та хмеленим квасом. Господиня все ставить нові пляшки, бутлі, карафки, збанки з пахучим самогоном, — а гості пють без найменьшої ознаки перепою.

„Уже за борщем молодиці на підпитку починають затягувати пісню. До їхнього хору приєднуються і мужчини.

> В саду-винограду
> Зацвила калина.
>
> Не жур мене, моя мамцю,
> Бо я сам журюся...

„По такім обіді гості, перепочавши десь у клуні чи в сінях і випивши цілу діжку зимного квасу, знову сходяться до хати — полуднувати. На полудень подавалося сливе те саме, що й на обід, а замісць борщу та локшини з молоком холодець (студенець) з свинячих ніг".

Тут додає ще кореспондентка: „щось середневічне, — коли на стіл подавали величезні туші запечених цілих биків, — нагадували ці українські „проводи". Дивлючись на них, мені пригадувались: і семидение святкування Петром Великим „вікторії" над Шведами, коли багатьох виносили непритомними зза столів, і празникування цариці Єлисавети, які також не рідко трівали по два-три дні, що часто кінчалися випадками смерти від перепою".

Таким краєм малюється в очах московської гастрольорші український селянин. Пяниця, обжора, що лише й знає їсти та пити, пити та їсти, а в перервах спати. Бачила кореспондентка ці сторони життя виїмково заможньої може родини, але не бачила вона десятків міліонів тих, що пухнуть з голоду. Не бачила вона міліонів тих нещасних сиріт, що їх батьки загинули від страшного московського наїзду на Україну, які не мають кута, деб загрітися, пропадаючи „попід тином сиротами".

Малює кореспондентка московському читачеви той „край, где всьо обілєм дишет", роспікаючи в голодного обідраного московського селянина та робітника ненависть і заздрість до українського „кулака", якого треба за всяку ціну скрутити в „баранній ріг", щоби „несметния багацтва" української землі залишилися вічно нероздільними, загально російськими.

Так то пишуть офіційні, казьонно-большевицькі белетристи про життя українського трудового селянина.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

СКРЕНТОН, ПА. Бр. св. Володимира, від. 162, повідомляє своїх членів, що звичайний місячний мітінг відбудеться в неділю, 25. марта, в гали церковній, в 1-ій годині пополудни. Проситься усіх прийти і покінчити ті справи, котрі без більшости членів не можна вирішувати. — Е. Марченко, пр.; М. Гнатів, секр.

В гостинниці.

Кельнер до пані: Що, пані, позволите на перекуску? Маємо свіжо смажений язик. — Пані: Е ні, бо я не люблю нічого, що походить зі звірячого писка. — Кельнер: То в такім разі може принести вам, пані, яйця на мягко.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Отсим повідомляється членів Українського Народного Союза, місцевих урядників і всіх других наших симпатиків та клієнтів, що з днем 15. марта б. р. Український Народний Союз приступає до будови нового дому для Організації.

У виду сього друкарня і книгарня Свободи та і саме видавництво часописи підчас будови буде наражене на всякі перешкоди в удержанню нормального ходу бизнесу. Заряд видавництва часописи, друкарні і книгарні зробить все можливе, щоб вдержати нормальний хід видавництва часописи і все инше сполучене з друкарнею і книгарнею.

Осягнути се буде можна лишень тоді, коли наша клієнтеля зрозуміє наше положення і співпрацюватиме враз з видавництвом.

Для того повідомляється всіх інтересованих про слідуюче:

1. Всякі оголошення бизнесові, відділові і приватні мусять бути прислані до Редакції Свободи на перед що найменше тиждень перед днем їх поміщення в часописи.

2. Всякі замовлення на дрібні роботи, як тикети, розкидки, коверти, листові папери і т. п., мусять бути прислані до друкарні що найменьше два тижні перед часом їх запотребовання сторонами.

3. Робіт більших, як друкованє статутів для відділів, книжочок і тим подібне, друкарня не буде в силі принимати підчас будови.

4. Книгарня буде принимати замовлення на книжки шкільні, як досі, а хто буде хотів набути якісь инші книжки чи книжку, той мусить вперед переписатися з друкарнею, чи таку книжку або книжки буде міг дістати.

Хто з наших клієнтів не схоче придержуватися сих форм підчас будови, той мусить бути приготований на спізнення або і не виконання його замовлення.

Офіс адміністрації Свободи підчас будови, почавши від 15-го марта б. р., буде приміщений в CHAMBER OF COMMERCE BUILDING, CORNER NEWARK AVE. & MONGOMERY ST., JERSEY CITY, N. J. ROOM 502. Telephone: Montgomery 498.

Листи адресувати як і досі: SVOBODA, BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

В. Кедровський.

1917 РІК.

(64)

XVI.

— Краще разом боротися проти спільного ворога, це правда, але лише тоді, коли боротьба спільників має рівнобіжне завдання; а коли ні, то краще не йти до спілки. Зрештою не ми з вами будемо вирішати, чи йти Українцям спільно з большевиками, чи ні. Гадаю, що це покаже будучина. Поки що ліпше булоб, щоби взаємовідносини між вашими організаціями та українськими не загострювалися, а це можливо лише тоді, коли ви не будете перешкаджати нашій національно-організаційній праці. Всеж таки на Україні ми воліємо улаштовуватися так, як ми самі того хочемо. Коли ви не будете виступати проти нас, то може ми з вами й не будемо ворогами.

Приблизно такими словами я закінчив нашу розмову, яка, очевидно, для большевиків не дала бажаної відповіді на їх сумніви. Я особливого значіння теж не надавав цій розмові. Діло було в початку місяця червня, коли большевики ще широко активно не виявили себе. Тоді я досить скептично дивився на їх наміри й сподіванки.

* * *

Генеральний Комітет, розглянувши справу 14 запасового полку, ухвалив постанову й дав полкови наказ виконати наказ командуючого військами Округи та перейти з Уманя в місце нового призначення.

Постанову зроблено, приймаючи на увагу слушність і правдивість уваг Полкової Ради, лише тому, що Комітет твердо стояв на позиції льояльности до російського вищого командування та вважав неможливим невиконання боєвих наказів, або наказів, що виходили з інтересів фронту. Правда, цей наказ з великою лише натяжкою можна було підвести під зазначену категорію, але поглиблення інціденту з цим полком вважав шкідливим, бо ком. Військами Оберучев старанно роздував на зовні та узагальнював його. Мовляв, українізація полягає в невиконанню боєвих наказів та в руйнації військових плянів і армії. Для переведення в життя цієї постанови був командірований в полк член Комітету п. В. Потішко.

Всеж таки Оберучев далеко пізніше в газеті „Кіевская Мисль", де він часто писав як військовий „обозреватель", виступив з листом „Вместо ответа Петлюре", в якому обвинувачував, грунтуючись на інциденті з 14 полком, Український Комітет в розвалі армії фронта.

Тому Полковий Комітет 14 полку 12 вересня 1917 року ухвалив слідуючу постанову, яка схарактеризувала взагалі відношення Оберучева до українізації армії. Ця постанова є типовою для тих тисяч постанов ріжних українських організацій, що надходили до Комітету з приводу діяльности командуючого Військами Київської Військової Округи.

„Ознайомившись зо змістом статті п. Оберучева, яка уміщена в газеті „Київська Мисль" з ч. 216 від 5 вересня сього року під заголовком „Вместо атвета Петлюре" і бажаючи освітити промінням питання правди що до українізації 14 запасового полку, полковий комітет на прилюдному засіданні одкритою балотіровкою одноголосно ухвалив таку постанову:

„Українізація 14 піщого полку почалась без участи підпоручика Ворони, лише завдяки більшости українського елементу й мала спочатку цілком спокійний характер. Роля Укр. Військ. Ген. Ком. в справі організації полку була скоріще негативною, ніж позитивною через те, що полковим делегатам, яких послано було в Укр. Ген. Ком., було відмовлено в ходатайстві сформувати полк імени сотника Івана Гонти. Укр. Ген. Ком. також одмовив призначити на посаду командира полку Українця, прислати Українців офіцирів і національного прапора та українізувати весь уманський гарнізон, тому заява полков. Оберучева, що Генер. Коміт. допомагав формуванню полку ім. сотника Івана Гонти, неправдива й злочинна.

„Впертість же пол. Оберучева в справі українізації полку тільки розпалювала страсти салдатів і спричинилася до розбрату в полку так, що винуватцем росколу зявляється зовсім не Генер. Ком., а полк. Оберучев. Відносно „злостних дезертирів", які закликали 14 п. не скорятись, полковий комітет рішуче зауважає, що серед Українців таких не було й впливові їх полк не підпадав, а йшов нога в ногу зі своїм полковим комітетом, і поділ Оберучевим Українців на „злочинних дезертирів" і на „мілих готових на самопожертвованіє, хороших, честних" зявляється безпідставним і зовсім не наповнює серця Українців ні радістю, ані тугою. Нещира облесливість Оберучева не підкупить чесні серця українського війська! Далі п. Оберучев дійшов до того, що забув Бога і зауважає, що ніби то під виглядом українізації почалось топтання на місці й ніби то Укр. Генер. Ком. сприяв тому в той час, коли фронт просив допомоги. Це вже таке перекручування дійсности, така брехня, таке безсоромне нахабство, що тільки приходиться дивуватися, що є ще люде, які до сього часу ще вірять пану Оберучеву та дозволяють обдурювати себе спокійним, солоденьким красномовством полк. Оберучева! Таже йому, як командуючому Округою, повинно бути відомо, що Генеральний Комітет надіслав дві телеграми (ч. 0579 і 0584), щоби маршові роти відправити на фронт і чотири телеграми (чч. 581,01004,01008 і 01021), щоб увесь полк виступив в район військових подій, а потім делегував члена Генерального Комітету, прапорщика Потішка, який навіть провадив полк до самого нового місця постою. Тому говорити, що Український Генер. Ком. не відгукався на прохання фронту, — це верх нахабства, верх несоромязливости і недостойно імені соціяліста, яке має п. Оберучев. Далі, в імя справедливости, полковий комітет рішуче протестує проти оплямування Оберучевим чесного імені підпоручика Ворони тим, що називає підпоручика дезертиром-Українцем; підпоручик Ворона не був дезертиром, а користався законним відпуском як людина, яка втікла з німецького полону. Полковий комітет вважає такий вираз п. Оберучева провокаційним та кидаючим пляму на добре імя і честь багато-страдального українського народу в особі щирого Українця Ворони. Щож торкається наведених Оберучевим двох справок відносно руху українських поповнень, то в інтересах справедливости варто булоб „безсторонньому" п. Оберучеву зазначити числа як українських салдатів так і салдатів инших національностей, які без дозволу кинули військо. Наприкінці полковий комітет 14 полку знаходить необхідним сказати, що в звязку з противоукраїнською діяльністю Оберучева перебування надалі на посаді командуючого військами київської військової округи полк. Оберучева являється недопустимим і погубним для самовизначення українського народу. Полковий комітет звертається до усього революційного українського війська з гарячим закликом підтримати його справедливі вимоги перед Тимчасовим Правительством про негайну заміну командуючого Київською Округою полковника Оберучева другою особою через те, що перебування його далі на цій посаді, в наслідок натравлювання одної нації на другу, може спричинитися до небажаних і сумних наслідків. Оберучевим, які заплямували свої руки кровю вірних синів України — Богданівців, немає місця серед Українців, які палко люблять свою неньку-Україну!"

Наведенням цієї постанови, правдиво оцінюючої позицію і поводження п. Оберучева, закінчу спогади про 14 запасовий полк, а разом з тим і про перші кроки „українізації армії".

Подаючи цю постанову, я трохи забіг наперед, бо вона була ухвалена після розстрілу Богданівського полку. Подаю її тут тому, щоби зберігти цілість спогадів про 14 запасний полк, а також як характерну відношення Українців-вояків до Оберучева та правдиво оцінюючу його діяльність в Окрузі, що дезорганізувала українізацію армії.

(Дальше буде)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З ТРАГЕДІЇ МАЙНЕРА.

Нещасливий випадок Українця, що був через 25 літ членом У. Н. Союза.

Дня 8. марта 1928 р. пішов наш брат Тимко Шеремета до майни мягкого вугля як звичайно привітливий, веселий та жартобливий. Коли ладував так коло полудня вугле на кару, урвалася велика брила з тапу і привалила його цілим своїм тягаром. Так лежав нещасний під тою брилою через 20 мінут, заки його партнер почув голос, благаючий ратунку, та міг поспішити з помічю. Та сам не був в силі відвалити каменюки і треба було кликати других до помочі. А коли витягнули покійного Шеремету, був він вже напів мертвим. Відвезли його до шпиталю і там він ще мучився через 34 години, заки віддав духа.

Покійний належав до бр. св. Володимира Великого, від. 179 У. Н. Союза, через 20 літ, а до У. Н. Союза через 25 літ, бо став його членом ще 2 лютого 1903 року. Коли рознеслася вістка про те нещасте, уряд і члени поприбігали до шпиталя, щоби відвідати покійного. Хоч лежав вже на смертній постелі і казав, що знає, що для него вже нема ратунку та що мусить вмирати, то одначе велика радість сіяла з його очей, коли бачив коло себе наших братів Союзовців, з якими жив та працював разом такі довгі літа і з якими тепер розпращався.

Покійний Тимко Шеремета походив з села Медин, повіту збаражського, в Галичині. Прожив 57 літ і залишив жену і троє дітей. Похорон відбувся 12 марта при співучасти всіх урядників та членів братства. Всі жалували за покійним та згадували, як то він на послідним мітінгу бр. св. Володимира дораджував відсвяткувати воржественно 20-літний ювилей братства. Та не діждався наш улюблений брат того ювилею. Та ми не забудемо за него і згадаємо при ювилею та будемо його ставити за примір як свідомого Українця, доброго сина нашої поневоленої батьківщини і доброго та ревного Союзовця, що вистояв в організації 25 літ, любив її і гордився нею.

Подаємо ту сумну вістку про нашого брата, що перебув в У. Н. Союзі через 25 літ і ніколи не нарікав, а тільки других заохочував до Союза. А кілько то ми маємо членів, що посидять кілька літ в організації і її покидають, бо, мовляв, нічого з організації не мають. Або ци нема в нас таких, що слухають нашептів проти нашої організації і її органу „Свободи", що, мовляв, вона безбожна і хто її читає, цей невовірок. Таке на проповідях голосять. І є такі, що слухають таких ложних наук і покидають організацію. О тих старих нам не ходить, але о їх діточок, бо вони не винуваті, що батьки позбавляють їх забезпечення та відтягають їх від організації, замісць щоб до неї притягали.

Хай той нещасливий випадок, що стрінув нашого покійного брата Тимка Шеремету і його 25-літнє привязання до У. Н. Союза будуть пересторогою, а заразом і заохотою для тих, що не є в Союзі, або котрим вже членство „надокучило".

Теодор Владика,
секр. бр. св. Володимира, від. 179. У. Н. С., в Ст. Луіс, Мо.

В ОБОРОНІ СВОЄІ ГРОМАДИ.

Пан Лев з Шамокін згадав в своїй дописі про гостину в Честер та того „свідомого" робітника, що босови комини чистить, щоби мати „офф". Дехто міг би набрати вражіння, що наша громада дійсно якась зацофана. А так воно не є.

Я працюю в фабриці, в якій робить около 600 робітників, а між ними є понад двісті Українців. Коли прийде наше українське Різдво, то половину шапи замикають, бо вже компанія знає, що ми Українці та що це наше свято. А знає компанія це тому, що тут самі свідомі робітники, котрі знають хто вони. На наші свята діти наші не йдуть до школи, бо учительки рівнож вже добре знають, хто ми та які наші свята обходимо. Про наші концерти, вистави чи віча пишуть не раз в тутешних американських ґазетах. Понад 150 Українців має тут свої власні доми. Маємо дві українські народні школи. Наш учитель гром. Білоруський має під своєю рукою вже тепер понад 200 наших дітей. Маємо свої три ґросерні першої якости і бучерні. Маємо далі 4 овочеві склепи, а один з убранням і черевиками, звиш 30 сиґар-шторів, своїх контракторів і ріелстейтменів і барберні.

І держиться наша громада гарно. Вміє постояти за народну честь і за народну справу.

Данило Яворський,
Честер, Па.

ІСТОРИЧНІ СПОМИНИ.

Від якогось часу в нашій ґазеті друкуються спомини учасників нашої визвольної боротьби. Я з великою охотою все те читаю; тай не я тільки один, усі люди. Бо ми не знаємо, що там діялося та як ми це чули, або як і читали, то дуже мало. У споминах прочитаєш те, чого не найдеш в ніякій історії, бо ті, що історію пишуть, не можуть бути в ріжних місцях на оден нас.

Але чому то так мало таких, що пишуть свої спогади? Най би писали всі, хто переживав українську трагедію, хто воював, або був там підчас війни. Тай не тільки ті, що вріднім краю, але й в Америці. Усяке висвітлювання українського життя є цікаве не тільки для історії, але й для нас, бо, читаючи, ми будемо бачити, як то йде життя, та учитися доброго, а уникати злого.

Дуже мені теж то приємно, що із великої України дописувателі теж беруть участь, от як Василь Бобрів та Володимир Кедровський. Вже нам тепер ніхто не скаже, що наддніпрянці не мають своєї інтеліґенції, що вони не працюють.

Треба, щоби більше писали про нашу боротьбу та війну України за свою незалежність.

Микола Костів.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ШИКАГО, ИЛИНОЙС.

Українці будуть брати участь у святкованню проголошення Білоруської Самостійности — Українські жінки беруть участь у всесвітній жіночій виставі.

Дня 25 марта сього року минає 10 літ з часу, як у городі Мінську в Білій Руси проголошено незалежність білоруської республики. То проголошення відоме серед Білорусинів як „Ш-цьця Устауная ґрамата".

Сю десятилітню річницю сього великого для Білорусинів акту будуть святкувати й американські Білорусини. В Шикаго, де є центральна організація Білорусинів, так званий Білоруський Національний Союз (Беларускі Нацыянальни Саюз) організує се свято. В день 25 марта сього року Білорусини зберуться в Флорентській Гали готелю Конґрес на великий бенкет. На сьому бенкеті будуть кромі Білорусинів також представники народів, що співчувають в білоруській боротьбі за самостійність, отже Українці, Литвини, Лотиші, Чехи й другі.

Старшиною бенкету буде білоруський професор Янка Гарасевич Елтмон, Ню Йорк, а промовляти будуть: Язеп Варонка, під президією котрою була Рада Білоруської Народної Републики, коли десять літ тому принимала постанову про свою самостійність; Антон Змагар, білоруський діяч в Америці; а далі консулі Литви, Латвії, Чехословакії та представники українських, литовських й американських організацій.

Аренжери свята хочуть рівночасно зазначити перед світом звязь між Білорусинами, Українцями й Литовцями перед заходами імперіялістів, що ґрозять сим народам.

Сього року, 19—26 мая, має відбутися в Шикаґо Всесвітна Жіноча Вистава. В виставі перший раз возьмуть участь українські жінки. Комітет американських жінок, вибраний до переводження Всесвітної Жіночої Вистави, вже широко поширили й українське жіноцтво відограє на виставі живу ролю

Шікаговський дневник, „Chicago Tribune" пише ось що: „Those who know do say that the foreign village this year is to be the best yet, because more things are coming from overseas to represent the handwork of the foreign women, especially good is the Ukrainian display".

Українські жінки зорґанізували український жіночий виставовий комітет, на чолі котрого стоїть п. Параскевія Баран.

Комітет постановив звідомляти український загал про свою роботу у звязку з виставою.

СЕНТ ЛУІС, МО.

Поміч страйкуючим майнерам.

Тов. „Запорожська Січ", від. 284 У. Н. С., на квартальних зборах ухвалило видати з каси $10.00 на допомогу страйкуючим майнерам.

Крім того жертвували такі особи: Д. Іващук, Д. Гладишевський, О. Петришин, Н. Тирнак, І. Ч. Тимкович, І. Мокрий по $1.00: В. Шалатій, Катерина Шелатій, С. Дохват, К. Петришин, С. Щурик, П. Щурик по 50 цнт.; П. Щурик, П. Шалатій по 25 цнт. Разом $19.50. Гроші вислано на руки комітету. — **І. Тимкович**, секр.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На будову Українського Народного Дому в с. Заднишівка, повіт Скалат, Галичина.

Комітет будови Народного Дому в с. Заднищівка звернувся в проханням до нас позичити $200.00, котрі зобовязався за рік звернути, бо присланих жертв не вистарчало. Комітет в Ню Йорку вчинив їх волю і негайно вислав. Однак речинець минув вже давно і, знаючи їх прикре положення, не позволяє нам совість підносити цю справу. Замісць того кілька молодших односельчан пішли з колядою, щоби заспокоїти їх борг, котрого вони не могли віддати у терміні. Тим більше, що їм там потрібно ще більше гроша на перебудову.

На цю коляду зложено: В. Кучмак $10.00; А. Кавецький, Т. Мелещук, П. Мелещук, А. Мелещук, Т. Войтович, П. Войтович, М. Колісівський, М. Гук, Д. Горобець, І. Гурин, Ф. Лещук, М. Слободзян, А. Шевчук, Я. Малащук, Й. Цимбалиста, Д. Цимбалиста, Іванна Гузнарівна по $5.00; І. Цимбаліста $4.00; П. Білик, Й. Кавецький (син), М. Мудрий, В. Гук по $3.00; Г. Хлистун, М. Микитов, І. Каракура, Й. Кавецький (син Ів.) по $2.00; С. Мельник, П. Босак, І. Мельничук, Марія Кучмак, І. Гораль, В. Гораль, М. Гуцалюк по $1.00; В. Гуманюк 25 цнт.

Разом зібрано було	$857.65
Вислано до краю ..	$805.00
Видатків було	$ 45.65
Зістало	$ 7.00

За комітет: Т. Милещук, М. Кавецький (стар.), І. Старик, М. Гук, М. Кавецький (мол.), Т. Войтович, П. Милещук, А. Шевчук, П. Войтович, Я. Омельчук.

ПОПРАВКА: В попередньому викaзі помилково було надруковано: Катерина Мельник $20.00, а мало бути: **Михайло Слободзян $25.00.**

НАЙБІЛЬША ГАРМАТА.

Большевицькі ґазети доносять, що у Франції зроблено тепер найбільшу гармату на світі. Стріляє вона на віддаль 140 км. Довгість люфи має 40 метрів. Набій потребує 3½ мінути часу, щоб перелетіти 140 км.

ВОВКИ.

В стрийськім повіті появилось знову стадо вовків, які нападають на селянські стайні. Перелякані селяни ховаються по хатах і заставляють вхід до хат і стаен ріжними перепонами, щоби вовків не пустити до середини. Вовки надійшли з півночи і посуваються до чесько-словацької границі.

РАДЯНСЬКИЙ ГУМОР.

Сельський комісар питається селянина, що не вніс платні до самообложення.

Комісар: Що, Гавриле, самообкладався?

Селянин: Та чого його поспішати?

Комісар: Та як поспішати?.. Вчора-ж термін вийшов.

Селянин: Тю...ю...ю... Пху, чорт... А я рахую по старому календарю.

Новітний самаритянин.

Іде гостинцем Шмуль і не чує труби самоходу, котрий іде впрост на него. На кількадесять кроків, щоб не переїхати жида, шофер, не могучи здержати машини, скручує раптовно і самохід впадає на телеґрафічний стовп. Самохід розбивається на кавалки, а шофер лежить без життя. Поцтивий Шмуль прибігає наляканий, чутить раненого, котрий ще дихає; опісля біжить до хати, що стяла під лісом, приносить води і дає йому напитися, а бачучи, що шофер приходить до себе, каже: Пане, пане, чи ви можете вже говорити? — Можу — відповідає слабим голосом шофер. — То скажіть, кілько ви хочете за той шмельц з самоходу.

БЛАГОРОДНІСТЬ САЛАДИНА.

Одного разу, підчас війни в Палестині, султанови Саладинови припроваджено бранців, яких Сарацени забрали в полон. Між тими бранцями був також один відважний лицар на ім'я сер Гюго з Табарії, якого забрано в полон тяжко раненого і обезсиленого упливом крови.

Султан Саладін був дуже рад бачити такого бранця, який своєю рангою рівнався навіть з королевичем.

— Не легко ти відістанешся на волю, — сказав султан до сера Гюга. — За свою волю ти мусиш зложити викуп в сумі сто тисяч безантів золотом, інакше я прикажу стяти тобі голову.

— Коли так, то я мушу умерти, — заявив відважно Гюго, — тому, що колиб я навіть позбувся всього свого майна, то навіть не стягну половини бажаної суми викупу.

Саладін подивляв відвагу свого бранця.

— Се не булоб добре, щоби лицар умирав задля браку викупу, — сказав. — Однак я даю тобі нагоду жити. Іди до своїх приятелів і проси їх, щоби тобі помогли зложити викуп. Але поки опустиш се місце, то мусиш дати своє слово чести, що на означений час повернеш назад. Я сподіюся, що ніхто з твоїх приятелів не відкаже помочі такому хороброму воловникови, як ти.

Сер Гюго подякував султанови за його добросердність і коли тільки трохи подужав від ран, зложив присягу, що поверне, і відійшов до своїх.

Здовж і поперек ходив сер Гюго по Палестині, просячи христіян о поміч. Коли одначе близився означений день повороту до султана, показалося, що неможливо було зібрати навіть половину суми бажаного викупу.

І з тяжкою тугою на серці повернув сер Гюго до султана, зі своєю дружиною і діточками, та сказав йому про свою невдачу.

— Алаг! — скрикнув султан. — Я присягнув, що ти мусиш умерти, коли не заплатиш назначеного викупу і своє приречення мушу додержати. Однак як тяжко є убивати чоловіка, який волів умерти ніж зломити своє слово. Не один лицар на твоїм місці був би втік.

— Сильнійше від залізних ковтів та ланців є слово чести, для лицарем, — сказав гордо сер Гюго. — Для них є вартніща честь ніж життя.

Тоді султан почав випитувати Гюга про тайні правила його лицарства. Чим більше сер Гюго оповідав султанови про лицарів, тимбільше ставало султанови жаль сего шляхотного чоловіка, який після постанови султана повинен умерти.

Коли сер Гюго скінчив оповідати, Саладін тяжко задумався. Опісля взяв сера Гюга і повів його до салі, де було богато його вождів і всякої прислуги. Виступив султан наперед і промовив:

— Погляньте на отсего відважного воїна. Він є засуджений на смерть, бо не може заплатити свого викупу. Хто є з вас готовий дати жертву на його викуп?

Сей зазив султана увінчався успіхом. Один по другім підходили сараценські вожди і сипали золотом так, що за кілька мінут стояла перед султаном купа золота, яка вистарчала на повний викуп лицаря.

— Тепер ти вільний, — сказав султан до сера Гюга. — Відпускаю тебе, а в додатку дарую тобі отсе золото. Прийми від мене, шляхотний чужинче, отсей дарунок, повертай до своїх і роскажи їм, що султан не тільки може бути завзятий і скорий до війни, але також знає показати свою щедрість і доброту для тих, котрі на се заслугують!

Через кілька хвилин сер Гюго не міг зі зворушення промовити ні слова. Коли-ж прийшов до себе, подякував султанови за його ласку і додав, що ті гроші він хоче ужити на викуп своїх братів христіян, які знаходяться в неволі.

— Я даю тобі їх також, — сказав султан. — Задержи для себе ті гроші, хотяй я думаю, що ти більше будеш цінити мій другий дар: волю твоїх братів, ніж золото.

Тоді султан приказав випустити на волю християнських бранців і приказав устроїти для них пир. Опісля всіх їх обдарував щедрими дарунками і поміг дістатися їм до табору Хрестоносців.

КИТАЙСЬКІ ПОСЕРЕДНИКИ ПОДРУЖ.

Подружє посередництво є в Китаю дуже процвітаючим ремеслом, а є йому вже кілька тисяч літ. Від посередництва інших культурних народів ріжниться воно й тому, що Китайці мають взагалі інакший погляд на подружє. У Пекіні, Гонгконзі й інших великих містах жиє чимало людей, які не займаються нічим іншим, лише тим, що вишукують жінок для мущин, які тужать до родинного життя. Китайський посередник не потребує, як посередники інших народів, фотографій дівчат, які надаються для подружа. Він просто **купує собі таки ці дівчата і розпоряджає ними.** Китайську жінку можна купити у посередника за 20—100 фунтів стерлінгів. Така торговля жінками називається „збіжевим експортом", а то тому, що так виходять замуж Китайки за Китайців, які є на чужині. В Китаю Китаєць вибирає собі жінку яку завгодно. Гірше є тим Китайцям, які жиють в Америці, Европі або Австралії. А власне для тих Китайців посередники працюють найбільше і найхосенніше. Один такий Китаєць дав таке оголошення: „Я, богатий купець із Сінсінаті, син Небесного Царства, хотів би оженитися із жінкою моєї батьківщини. Походжу з берегів найсильнішої і найгарнішої ріки цілого світа, ясного Янг-Це-Кіянгу, а також моя будуча жінка мусить бути уроджена на його берегах і вихована. Її віддих мусить рівнятися бальсамічному запахові смерекових корейських лісів. Нігті на її руках мусять бути довгі а шкіра на її руках мусить бути якнайніжніща. Також ніжки мусить мати такі малі, як лише можливо у жінки. Жадаю, щоби мала лише пятнацять літ. Мусить бути дівчиною, яка досі не кидала батьківського дому. Її зуби мусять мати блеск і барву найгарнішої слонової кости. Її брови мусять бути довгі і вигнуті, а очі її мусять світитися як зорі у ночі". Щоби відповісти всім тим поетичним вимогам жениха, посередник докладає всіх сил, щоби як найвлучніше представити красу дівчини. Крім цього не забуває згадати її слухняности і вірности. Вкінці жених і посередник погоджуються, дівчина кидає Китай, виходить замуж, але лише тоді, коли вже наперед жених виплатить посередникові жадану суму, яка, — як посередник звичайно зазначує — „не виносить навіть тисячної части краси жінки".

СПРАВДЖУВАННЯ І ВИПРОБУВАННЯ СНІВ.

З давен давна люде цікавилися снами і сонними явищами. Пояснити це питання тяжко не лише звичайній людині, але й фахівцеві. Всетаки наука останніми часами багато розяснила з тої ділянки. Змисл нюху відграє у снах дуже малу ролю. Може нам снитися, що ми є на цвітистій леваді, що сидимо при столі заставленому найріжніщими стравами, але ніколи у сні не чуємо запаху цвітів чи страв. А все таки змисл нюху безперечно є в дуже багатьох випадках одинокою причиною сну. Російський учений Сереєв дав у тій справі робити спроби на собі самім.

„Я задумував — каже він — виїхати на літо до одного з приятелів і там побути два тижні. Перед виїздом купив я флящину перфуми специяльного запаху. Але я хотів отворити флящину аж на місці, на літнищі.

„Як я вже там приїхав, уживав перфуми дуже часто і все мав її трохи в кишені у хусточці. Того дня, як виїздив, заткав я флящину дуже старанно і вона цілий рік стояла у шафі. Я її зовсім не вживав. Я мав слугу, котрий щодня дуже рано приходив до моєї кімнати. Я дав йому флящину і казав, що як рано побачить, що я дуже тверто сплю, щоби налив кілька капель перфуми на подушку. Мої сни, які я пильно списував щодня, ніколи не були такі, щоби пригадувами щось з мого побуту на літнищі. Аж нараз одного ранку приснилося мені, що я на літнищі. Я бачив знані мені гори, скелі і дерева так виразно і природньо, що міг би їх відмалювати. Як я пробудився, зараз запримітив, що подушка пахла знаною перфумою. Слуга дійсно того ранку зробив так, як я казав йому".

Зовсім подібним способом і з таким самим наслідком робив спроби вчений Гервей. Але він пішов ще крок далі. Після спроб з одною перфумою став уживати два роди перфум, з яких одну вживав підчас побуту на селі, а другої вживав у робітні одного маляря, де він працював. Тоді приходила до ателіє одна молода жінка. Одного дня сказав свому слузі, щоби налив йому на подушку по кілька капель з обох перфум. Наслідок був такий, як Гарвей сподівався. Насамперед побачив він у сні околицю, в якій провів літо і де обідав з родиною тодішнього свойого господаря, а нараз увійшов у хату маляр зо згаданою молодою жінкою. Отже запах перфуми був в обох випадках причиною сну. Як почув підчас сну запах тих перфум у спальні, знову пробудилися в мозку спомини, які тоді впливали на Гервея, як він уживав згаданих перфум.

Як нюх так і змисл дотику часто помагає появі сну.

Професор Офрон не закрив одної ночі собі колін. Холод нічний спричинив у ньому почуття холоду, а з цим знову злучився спомин нічної подорожі почтовим возом.

Зновуж д-р Офрегорі поклав собі в ногах фляшку з горядою водою. Відчування тепла в ногах викликало у нього у сні подорож на вулькан Етну, яку він дійсно відбув давніше. Тоді то земля під ногами була невиносимо горяча.

Цікаві є досліди одного французького вченого, який підчас подорожі по Єгипті тяжко занедужав на очі. Як вернув до Франції, минуло десять літ і йому ні разу не снився Єгипет.

Аж нараз майже що ночі став снитися йому Єгипет, або мав сни, що були в звязку з тодішною подорожжу. Кілька днів пізніше занедужав він на очі, на цю саму недугу, на яку нездужав вже в Єгипті. Легкі подразнення, які були предтечами очної недуги, незамітні були тоді, коли вчений не спав. Але зате ці подразнення були доволі сильні підчас сну, щоби мозок ученого їх запримітив. Але як став відчувати ці хоробові подразнення, вернув теж спомин перебутої недуги і звязаної з тою недугою подорожі. Може на таких незначних подразненнях основуються всі ці пророчі сни, в яких нам сняться всі будучі недуги, які потім дійсно приходять.

Також змисл смаку впливає на повставання снів. Щоби переконатися в тім, читав Гервей одного дня нарочно відповідне образове місце з Овідових Метаморфоз і. на основі того опису намалював відповідний малюнок на полотні. За цілий час, як малював, держав в устах кусник корінця ростини званої іріс. Гервей сказав свойому слузі, щоби встромив йому такий корінь в уста, як буде твердо спати. Коли пізніше Гервеєві встромлено в уста кілька таких корінців, змисл смаку спричинив у сні всі обставини, серед яких учений читав згаданого латинського поета і викликав в уяві виразно намальований образ.

Що слух дуже впливає на повставання снів, це певно знає теж кожний з власного досвіду. Вікно, яким вітер вдаряє сюди й туди, перевернений столик у спальні пояснює нам рано, коли пробудимося, чому нам снилася гарматна пальба або експльозія.

Згаданий французький вчений старався справдити звязь між змислом слуху і змістом сну. Вибрав собі дві жінки, з якими пізнався на балю, а з танцю у супроводі музики два вальси. При помочи капельмайстра, з яким знався, уладився так що з кожною з обох жінок танцював все лише бажаний вальс, так що кожна танцююча жінка — так сказати — належала до своєї власної мельодії. Потім купив він два годинники з музичним приладом, які грали відповідні вальси. Тепер, кожний раз як він спав і годинники грали ті мельодії, у сні являлися йому ці жінки, але кожна окремо при своїм вальсі.

Инша спроба основується на тім, що коли нас мучить якийсь неприємний сон, ми кладемося на другий бік. У початках сну, як ми лише примкнули очі, в нашій уяві пересувається ціла маса перемішаних образів. Отже половину мозку, яка відповідає половині голови, що ми нею лежимо до подушки, на основі права тяжости обливає кров сильніше, ніж горішню часть мозку, цебто цю половину голови, яка не доторкається до подушки. Тому клітини мозку долішньої части мозку є сильніше подразнені й образи, які задержалися в тій половині мозку, виступають сильніше підчас сну у нашій уяві. Коли ми тепер пробудимось і положимося на другий бік, то сон, який нас так досі мучив, — зникає, але зате тепер виступають инші сни. Причина цього зовсім проста. Бо тепер переливається кров на теперішню долішню, але досі горішну частину мізку. Ця частина подразнюється наслідком збільшеного тепер тиснення на тканки, а частинки, що досі були подразнені, помало вспокоюються і тому зникає сон, який вони витворили. Коли ми кладемося на другий бік, то несвідомо виконуємо природне правило, що впливає на наш мізок, а тим самим на наші сни.

Скорости, з якою відбуваються сни, досі докладно не справджено. Зате знаних є чимало снів, при яких припадково якась обставина помагала ствердити скорість сну. Французький граф Сеґюр попався у полон підчас жорстокої французької революції. Одної ночі почув він у вязниці, як годинник на вежі бив дванацяту годину. Та вже після перших ударів годинника граф Сеґюр заснув і йому снилася довга подорож, жахливі сцени, які в дійсности зайняли би багато часу. Нараз пробудив його якийсь галас. То змінювали варту, яка приходила точно о півночі. Отже „довжезний" сон в дійсности міг тривати лише якусь частинку одної мінути, хоч щоби таке пережити, на це треба би кілька годин.

З того виходить, що діяльність мізку підчас сну є не лише така сама велика як на яві, але й у першій стадії працює мізок непропорціонально напружено.

Не кожний може випробовувати сни на собі самім. Одначе не зле було би розбирати рано сон, який нам у ночі снився, і шукати причини, до якої можна би звести даний сон. Тоді певно й показалося би, яка є зовнішня причина сну і збилося би в деякій мірі приповідку: „Спиться, сниться, розійдеться".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОЧТА ДАВНО І НИНІ.

Почта знана була вже за асирійських часів, а може ще й давніше. **Вавилон, Єгипет, Китай** мали зовсім добре зорганізовану почтову службу: спеціяльних післанців — бігунів, які собі по черзі з уст до уст передавали вісти, а нераз із рук до руки — посилки. **Цісарський Рим** мав велику сітку „почтових" ліній, що займали цілу тодішню державу. Після упадку Риму **Карло Великий** в 807-ім році зорганізував на ново регулярне функціонування почти між Німеччиною, Італією й Еспанією. У **февдальних часах** кожен король, князь, а навіть богатий барон мав власних післанців, але самособою для своїх власних потреб. **Це** коштувало дуже дорого. В 1380-ім році кінний післянець діставав за кожних 55 км. по 18 швайцарських франків, піший післанець 5—9 франків від кожних 30 км. **Університети** мали також власних післанців для наукових цілей та для влекшення переписки своїх учнів із їх родинами. **В XVI. століттю** є вже правильно функціонуючі післанці на великих міжнародніх тодішніх комунікаційних шляхах. Удержували їх деякі міста. Прим. місто **Амстердам** висилало що тижня одного „заприсяженого" післанця до Венеції, одного до Норимбергії і т. д. Цісар **Максиміліян** австрійський вдержував постійну почтову комунікацію між Віднем і Брукселею коштом 50.000 швайцарських франків (на нинішню валюту).

Але щойно на початку XVII. століття приватні люде могли користуватися всіми такими післанцями. Цю новість впровадив **у 1625. році Петро Альмерас,** тодішний „директор" королівської почти у Франції. Він позволив двірським курерам забирати приватні листи на основі уложеної ним тарифи. Новість ця дала гарні вислідки, навіть приходи. Тому введено **державний монополь** на перевіз почти. Під кінець XVII. ст. почта приносила королеві Людвикові XIV. майже чотири міліони золотих франків доходу — а других стільки **орендареві цього монополю, міністрові Лювоа!** Франція мала тоді 115 почтових офісів!

З того часу зачинається постійний і щораз скорший розвиток почти. Але перешкодою того розвитку був скомплікований спосіб почтових оплат: рівночасно залежний від ваги листу і від віддалі, на яку вислано лист. Кошти також були великі. Щойно винахід **почтової марки в 1840 році** і введення перевозу **залізницями** відразу усунули ці трудноці. Скількість писаних листів стала зростати відповідно до улекшень. В 1693. році вислано річно з Франції до Англії 40 тисяч листів — нині висилається їх близько 20 міліонів. **Доходи** брутто виносили у Франції в 1791. році 33 міліони зол. франків, тепер виносять 370 міліонів. За часів вел. французької революції почта у Франції функціонувала на просторі 7 міл. км., нині функціонує на просторі 260 міліонів км. Річно перевозить почта у Франції півчверта міліярда листів і газет.

Великий поступ у порівнанні з давніми, асирійськими часами. Але яку вартість представляє ця велика скількість посиланих нині листів у порівнанні з асирійськими часами — з тими кільканацятьма річними письмами, які колись вислано з Вавилону? Давніше таке письмо торкалося справи незвичайно важної, тодішні умовини не позволяли на що інного. Нині знаємо з власного досвіду, якого підрядного нераз значіння листи висилаємо й одержуємо.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ...